

Η γνωστικίζουσα αιρετική ανθρωπολογία της Καμπαλά

/ Γνώμες

(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=384979>)

Αυτή η παρερμηνεία εντοπίζεται σε ανθρωπολογικό, θεολογικό και κοσμολογικό επίπεδο. Ενώ το βιβλίο της Γενέσεως αναφέρει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού(Γεν.1,26), αντίθετα η Καμπαλά, επαναλαμβάνοντας τις απόψεις του Γνωστικισμού[1] και του Ερμητισμού[2], υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε σύμφωνα με το πρότυπο ενός πνευματικού και αρχετυπικού ανθρώπου, του “Αδάμ Καδμών” που στα εβραϊκά σημαίνει ο “πρωταρχικός”, ο “αυθεντικός” άνθρωπος και αποτελεί αντανάκλαση του υπέρτατου και ύψιστου Θεού[3].

- Γράφει ο Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας

Ο αισθητός άνθρωπος της καθημερινής εμπειρίας, που φέρει υλικό σώμα, δεν ταυτίζεται με αυτόν τον πρωταρχικό άνθρωπο αλλά μόνο το πνευματικό του στοιχείο. Αν και η Καμπαλά αποφεύγει τις ακραίες αντιλήψεις του Γνωστικισμού περί καταδίκης του υλικού σώματος[4], όμως υιοθετεί τη βασική αντίληψη των Γνωστικών[5] ότι η ψυχή αποτελεί κομμάτι της θείας ουσίας που προϋπάρχει πριν την είσοδο της στο σώμα[6], αντιλήψεις άγνωστες στην Παλαιά Διαθήκη που

τονίζει ότι ο άνθρωπος αποτελεί αδιάρρηκτη ενότητα, το “συναμφότερον”[7], όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, σώμα και ψυχή (Γεν.2,7)[8].

Στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχει σαφής οντολογική διάκριση μεταξύ των δύο φύλων, διότι ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο “ἄρσεν καὶ θῆλυ” (Γέν.5,2), όμως η Καμπαλά, όπως και ο Γνωστικισμός[9], επισημαίνει ότι η ψυχή στην προύπαρξή της είναι ανδρόγυνος[10], όπως βέβαια και ο “Αδάμ Καδμών”[11]. Με την είσοδό της στο σώμα χάνει αυτή την ενότητα και έχουμε τη διάσπαση των δύο φύλων, του αρσενικού και του θηλυκού. Άλλωστε και ο Θεός στην Καμπαλά είναι αρρενοθήλυς, του οποίου η θηλυκή πλευρά ονομάζεται “Σεκινάχ”(Shekhinah)[12], άποψη που προέρχεται από τον Ερμητισμό[13].

Όπως ο Γνωστικισμός θεωρούσε, όπως έχει επισημάνει ο αείμνηστος καθηγητής Παναγιώτης Χρήστου[14], ότι το ιδεώδες είναι η επίτευξη της ενοφυλίας, η κατάργηση δηλαδή της οντολογικής διάκρισης των δύο φύλων, παρομοίως και η Καμπαλά θεωρεί προορισμό του ανθρώπου την επανεύρεση της αρχέγονης ενοφυλίας[15], σε αντίθεση με την Παλαιά Διαθήκη που διδάσκει ότι είναι η επίτευξη του καθ’ ομοίωσιν (Γεν1,26). Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι οι σύγχρονες αντιλήψεις περί ενοφυλίας, έμφυλων ταυτοτήτων και κοινωνικού φύλου σύμφωνα με τις οποίες το φύλο του ανθρώπου δεν προσδιορίζεται από τη βιολογική του κατασκευή αλλά από τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου, δηλαδή από αυτό που πιστεύει σε ποιο φύλο ανήκει[16], βασίζονται στις παραπάνω μεταφυσικές αντιλήψεις αρχαίων και σύγχρονων αποκρυφιστικών συστημάτων, όπως έχουμε καταδείξει σε παλαιότερη μελέτη μας με τίτλο “Οι έμφυλες ταυτότητες και η ενοφυλία των Γνωστικών[17].

Ενώ στην Παλαιά Διαθήκη γίνεται λόγος για ανάσταση των νεκρών, όπως αποτυπώνεται στο όραμα του Ιεζεκιήλ (Ιεζ.37,1-14), αντίθετα στην Καμπαλά γίνεται λόγος για μετενσάρκωση. Ο καμπαλιστής ραβίνος Ισαάκ Λουρία[18] ισχυρίζεται ότι η ψυχή οφείλει στην επίγεια πορεία της να εκπληρώσει τις 613 μιτζβότ (mitzvot) που στα εβραϊκά σημαίνει εντολές[19]. Εάν δεν κατορθώσει να τις τηρήσει κατά την επίγεια ζωή τότε θα μετενσαρκωθεί ώσπου να επιτύχει τον στόχο της[20], δηλαδή εδώ έχουμε αντιλήψεις στοιχούμενες απόλυτα με ινδουιστικές θεωρίες περί μετενσαρκώσεως[21] και εκ διαμέτρου αντίθετες με αυτές τις αντιλήψεις της Παλαιάς Διαθήκης η οποία κάνει λόγο για ανάσταση νεκρών και όχι για μετενσάρκωση ψυχών[22].

Υποσημειώσεις:

[1] Για τις συγκεκριμένες ανθρωπολογικές αντιλήψεις του Γνωστικισμού βλ.Επιφανίου Κύπρου, *Πανάριον*, PG 42,73B και Ιππολύτου Ρώμης, *Κατά πασών των αιρέσεων έλεγχος*,

PG 16, 3138B. Αναλυτικά για το θέμα βλ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, *Οι έμφυλες ταυτότητες και η ενοφυλία των Γνωστικών*, στο <https://www.pemptousia.gr/2018/03/i-emfiles-taftotites-ke-i-enofilia-ton-gnostikon/>

[2] Θ. Ζελίνσκι, *Ερμής ο Τρισμέγιστος και οι αρκαδικές απαρχές του*, ο.π., σελ.71-72.

[3] Βλ. <https://www.jewishencyclopedia.com/articles/761-adam-kadmon> και A. Altmann, *The Gnostic Background of the Rabbinic Adam Legends*, στο *The Jewish Quarterly Review*, 35(1945), σελ.371-391.

[4] Στα γνωστικά συστήματα υιοθετείται ένας φιλοσοφικός δυαλισμός, ο οποίος απορρίπτει και καταδικάζει τον υλικό κόσμο. Μέσα στον υλικό κόσμο συντελείται ένα αιώνιο δράμα. Το θεϊκό στοιχείο του ανθρώπου έχει εγκλωβιστεί μέσα στο υλικό σώμα. Σκοπός του ανθρώπου είναι να συνειδητοποιήσει το θείο στοιχείο, το οποίο είναι εγκλωβισμένο μέσα του. Ο άνθρωπος όμως δεν γνωρίζει τον τρόπο εξόδου από τον υλικό κόσμο και την είσοδό στον κόσμο του πνεύματος και του φωτός. Η μυστική αυτή Γνώση δίνεται στον Γνωστικό από τον Σωτήρα ο οποίος είναι ο Ιησούς Χριστός. Βλ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, *Η χρήση της Αγίας Γραφής εναντίον των αιρέσεων από τον Άγιο Επιφάνιο Κύπρου*, ο.π., σελ.67-71.

[5] Αγίου Επιφανίου Κύπρου, *Πανάριον*, PG 41,300B.

[6] Βλ. https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/111565/jewish/Thirteen-Kabbalistic-Teachings-on-Men-and-Women.htm

[7] Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, *Προσωποποιίαι*, PG 150, 1361C.

[8] Γεν.2,7: “καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν”.

[9] Βλ. το γνωστικό κείμενο: *The Exegesis on the Soul*, CODEX II Translated by William C. Robinson, The Nag Hammadi Library, revised edition. HarperCollins, San Francisco, 1990, σελ.127εξ.

[10] Αναφέρει το Ζοχάρ: “As they set out from their place above, each soul is male and female as one. Only as they descend to this world do they part, each to its own side. And then it is the One Above who unites them again. This is His exclusive domain, for He alone knows which soul belongs to which and how they must reunite”, στο https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/111565/jewish/Thirteen-Kabbalistic-Teachings-on-Men-and-Women.htm και A.Maller, *Adam was a primordial bi-gender human*, στο <https://blogs.timesofisrael.com/adam-was-a-primordial-bi->

gender-human/

[11] Βλ.<https://www.sefaria.org/sheets/350324?lang=bi>

[12] Βλ. για το συγκεκριμένο θέμα: *Shekhinah: The Divine Feminine*, στο <https://www.myjewishlearning.com/article/the-divine-feminine-in-kabbalah-an-example-of-jewish-renewal/> και Elliot R. Wolfson, «Tiqqun ha-Shekhinah»: Redemption and the Overcoming of Gender Dimorphism in the Messianic Kabbalah of Moses ḥayyim Luzzatto”, στο *History of Religions*, 36(1997),σελ.289-332.

[13] Θ. Ζελίνσκι, *Ερμής ο Τρισμαύγιστος και οι αρκαδικές απαρχές του*, ο.π.,σελ.71

[14] Ο καθηγητής Π. Χρήστου τονίζει χαρακτηριστικά ότι στον Γνωστικισμό: “ η εις δύο φύλα διάσπασις του ανθρωπίνου γένους είναι κατάστασις αφύσικος και προσωρινή, της οποίας επιβάλλεται η υπέρβασις προς κατάληξιν εις την ενοφυλίαν ή αφυλίαν. Για τον Γνωστικισμό “η ενοφυλία καθίσταται τό επιζητούμενον ιδεώδες” .Βλ. Π. Χρήστου, “Ενοφυλία, το ιδεώδες των Γνωστικών”, *Κληρονομία*, τομ. 5. τευχ. 1, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 1-16, και στο http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?contents=ecclesia_history/content Αυτή η κατάσταση της ενοφυλίας περιγράφεται στο Γνωστικό ευαγγέλιο του Θωμά όπου στην ερώτηση των μαθητών του για τον τρόπο εισόδου στη Βασιλεία του Θεού και τη σωτηρία ο Ιησούς απάντησε: “όταν κάνετε τα δύο ένα, και το εσωτερικό όπως το εξωτερικό και το εξωτερικό όπως το εσωτερικό, και το πάνω όπως το κάτω, αυτό είναι, και όταν το αρσενικό και το θηλυκό το κάνετε να είναι ένα και το αυτό, έτσι ώστε το αρσενικό να μην είναι αρσενικό και το θηλυκό να μην είναι πια θηλυκό,...τότε θα εισέλθετε στη Βασιλεία των Ουρανών”.Βλ.Ι. Καραβιδόπουλου, *Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα Α΄. Απόκρυφα Ευαγγέλια*, (Βιβλική Βιβλιοθήκη 13), εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1999,σελ. 309.

[15] Αναφέρει το Ζοχάρ: «Any image not embracing male and female is not a supernal, true image...The blessed Holy One does not place His abode anywhere male and female are not found together.... A human being is only called Adam when male and female are as one», στο <https://www.sefaria.org/sheets/350324?lang=bi> και <https://www.keshetonline.org/resources/gender-in-jewish-law-and-thought/>

[16] Βλ. για τις θεωρίες αυτές: Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, New York and London 1990, Α. Πηλίκου, *Έμφυλες ταυτότητες. Κοινωνικές και χωρικές διαστάσεις*, Ξάνθη 2012, Β. Αγτζίδη, *Οι θεωρίες περί φύλου (Gender studies) ως αλλοτρίωση*, Από τον John Money στην Judith Butler, <https://kars1918.wordpress.com/2016/10/16/la-theorie->

du-genre/ και Εμιλί Λανέζ, *Η τραγική εμπειρία της “θεωρίας του γένους”*. Ο γκουρού John Money, ο πατέρας της “θεωρίας των δύο φύλων”, είχε δοκιμάσει σε δίδυμα τη θεωρία του, στο <https://kars1918.wordpress.com/2016/10/16/la-theorie-du-genre/>

[17] Βλ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, *Οι έμφυλες ταυτότητες και η ενοφυλία των Γνωστικών*, στο <https://www.pemptousia.gr/2018/03/i-emfiles-taftotites-ke-i-enofilia-ton-gnostikon/>

[18] Περισσότερα για τη ζωή και τη δράση του βλ. [Nissan Mindel](#), *Rabbi Isaac Luria – The Ari Hakodosh*, https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/111878/jewish/Rabbi-Isaac-Luria-The-Ari-Hakodosh.htm

[19] [Tzvi Freeman](#), *What Is a Mitzvah?* στο https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1438516/jewish/Mitzvah.htm

[20] Nissan Dovid Dubov, *Reincarnation*, στο https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/361889/jewish/Reincarnation.htm

[21] Βλ. περισσότερα για το συγκεκριμένο θέμα: Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, *Ιχνηλάτης Αληθείας. Έκθεση της Ορθοδόξου Πίστεως σε αντιπαράθεση με την αιρετική κακοδοξία*, Θεσσαλονίκη 2002, σελ.241.

[22] Ιεζ.37,12-14: “τάδε λέγει Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίγω τὰ μνήματα ὑμῶν καὶ ἀνάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν μνημάτων ὑμῶν καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος ἐν τῷ ἀνοῖξαί με τοὺς τάφους ὑμῶν τοῦ ἀναγαγεῖν με ἐκ τῶν τάφων τὸν λαόν μου. καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε, καὶ θήσομαι ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος· λελάληκα καὶ ποιήσω, λέγει Κύριος”.

(Συνεχίζεται)

Πηγή: [pemptousia.gr](https://www.pemptousia.gr)